

MADANIYAT MARKAZLARIDA INNOVATSION FAOLIYAT VA KREATIV MUHITNI SHAKLLANTIRISH

J.M.Niyazbekov

O'zbekiston Respublikasi

madaniyat vaziri maslahatchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18876196>

Mazkur maqolada madaniyat markazlarida innovatsion faoliyatni rivojlantirish va kreativ muhitni shakllantirish masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Zamonaviy jamiyat sharoitida madaniyat markazlari aholining ma'naviy ehtiyojlarini qondirish, milliy qadriyatlarni targ'ib qilish hamda yoshlarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishda muhim ijtimoiy institut sifatida namoyon bo'lishi asoslab berilgan.

Shuningdek, madaniyat markazlarida innovatsion yondashuvlarni joriy etish, kreativ platformalarni shakllantirish va madaniy xizmatlarning yangi formatlarini tatbiq etish masalalari yoritilgan. Maqolada madaniyat markazlarida ijodiy muhitni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari, jumladan, ijodiy studiyalar tashkil etish, raqamli texnologiyalarni joriy qilish, ta'lim muassasalari bilan hamkorlikni kuchaytirish kabi mexanizmlar tahlil qilingan.

Tadqiqot natijalari madaniyat markazlari faoliyatini modernizatsiya qilish, kreativ iqtisodiyot tamoyillarini joriy etish va madaniy xizmatlar samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: madaniyat markazlari, innovatsion faoliyat, kreativ muhit, kreativ iqtisodiyot, madaniy xizmatlar, ijodiy studiyalar, madaniy infratuzilma, madaniy siyosat, madaniy menejment, yoshlar ijodkorligi.

Kirish

Globallashuv jarayonlari jadallashib borayotgan bugungi davrda madaniyat sohasi jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa, madaniyat markazlari aholining ma'naviy ehtiyojlarini qondirish, milliy qadriyatlarni asrash va yoshlarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishda muhim institut hisoblanadi.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida madaniyat va san'at sohasini modernizatsiya qilish, madaniyat markazlari faoliyatini yangicha boshqaruv tamoyillari asosida rivojlantirish, ularda innovatsion yondashuvlarni joriy etish masalasiga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Zamonaviy sharoitda madaniyat markazlari faqatgina an'anaviy madaniy tadbirlar o'tkaziladigan maskan sifatida emas, balki **innovatsion g'oyalar, kreativ tashabbuslar va ijodiy hamkorliklar markazi** sifatida faoliyat yuritishi zarur.

Shu bois, madaniyat markazlarida innovatsion faoliyatni rivojlantirish va kreativ muhitni shakllantirish masalasi ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Madaniyat markazlarida innovatsion faoliyat tushunchasi

Innovatsiya tushunchasi bugungi kunda nafaqat iqtisodiyot yoki texnologiya sohalarida, balki madaniyat va san'at tizimida ham keng qo'llanilmoqda.

Madaniyat markazlari faoliyatida innovatsion yondashuv quyidagi jihatlarida namoyon bo'ladi:

- yangi ijodiy loyihalarni amalga oshirish;
- raqamli texnologiyalarni joriy etish;

interaktiv madaniy xizmatlarni tashkil etish;
yoshlarning kreativ tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash;
madaniy tadbirlarni yangi formatlarda tashkil etish.

Innovatsion faoliyat madaniyat markazlarini zamonaviy talablar asosida rivojlantirish, ularning aholiga ko'rsatayotgan xizmatlari sifatini oshirish hamda madaniy hayotga keng jamoatchilikni jalb etishda muhim ahamiyatga ega.

Shu bilan birga, innovatsiyalar madaniyat markazlarini hududiy ijtimoiy-madaniy rivojlanishning muhim platformasiga aylantirish imkonini beradi.

Kreativ muhit tushunchasi va uning ahamiyati

Kreativ muhit – bu insonlarning ijodiy fikrlashi, yangi g'oyalar yaratishi va ularni amaliyotga tatbiq etishi uchun qulay sharoitlar majmuasidir.

Madaniyat markazlarida kreativ muhitni shakllantirish quyidagi omillar bilan chambarchas bog'liq:

ijodiy erkinlikni ta'minlash;
yoshlarning tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash;
zamonaviy madaniy platformalarni yaratish;
turli san'at yo'nalishlari vakillarini birlashtirish.

Kreativ muhit mavjud bo'lgan madaniyat markazlari nafaqat madaniy xizmat ko'rsatish maskani, balki **yangi g'oyalar ishlab chiqiladigan ijodiy laboratoriya** vazifasini ham bajaradi.

Bunday muhit yoshlarning san'at, media, dizayn, teatr, kino va boshqa ijodiy yo'nalishlarga bo'lgan qiziqishini oshirishga xizmat qiladi.

Madaniyat markazlarida kreativ faoliyatni rivojlantirish yo'nalishlari

Madaniyat markazlarida kreativ muhitni shakllantirish uchun bir qator ustuvor yo'nalishlarni amalga oshirish zarur.

Birinchidan, madaniyat markazlarida **kreativ studiyalar va ijodiy laboratoriyalar** tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Bunday studiyalar yoshlarning san'at, media, dizayn va raqamli ijod sohalarida o'z iste'dodlarini namoyon etishiga xizmat qiladi.

Ikkinchidan, madaniyat markazlarida **zamonaviy madaniy platformalarni shakllantirish** lozim. Masalan:

media va animatsiya studiyalari;
folklor-tomosha studiyalari;
amaliy san'at ustaxonalari;
yoshlar kreativ klublari.

Uchinchidan, madaniyat markazlarida **ta'lim va madaniyat integratsiyasini kuchaytirish** zarur. Bu borada oliy ta'lim muassasalari, san'at maktablari va ijodiy tashkilotlar bilan hamkorlikni rivojlantirish muhim hisoblanadi.

To'rtinchidan, madaniyat markazlarida **raqamli texnologiyalarni joriy etish** innovatsion faoliyatni rivojlantirishga xizmat qiladi. Jumladan:

virtual ko'rgazmalar;
interaktiv madaniy dasturlar;
onlayn ijodiy platformalar.

Innovatsion faoliyatni rivojlantirishning institutsional mexanizmlari

Madaniyat markazlarida innovatsion faoliyatni rivojlantirish zamonaviy boshqaruv tizimini shakllantirish, yangi tashkiliy yondashuvlarni joriy etish hamda samarali institutsional mexanizmlarni ishlab chiqishni talab etadi. Bugungi kunda madaniyat muassasalari faoliyatini faqat an'anaviy madaniy xizmatlar bilan cheklab qo'yish samarasiz bo'lib, ular hududlarning madaniy, ijtimoiy va kreativ rivojlanishida faol platformaga aylanishi zarur.

Shu bois, madaniyat markazlarida innovatsion faoliyatni rivojlantirish uchun bir qator institutsional mexanizmlarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Avvalo, madaniyat markazlari faoliyatini **zamonaviy boshqaruv modeli asosida tashkil etish** zarur. Zamonaviy boshqaruv modeli madaniyat muassasalarining strategik rivojlanish rejalari, samaradorlik ko'rsatkichlari hamda loyiha asosidagi faoliyatni joriy etishni nazarda tutadi. Bunday yondashuv madaniyat markazlarini faqat tadbir o'tkazuvchi tashkilot sifatida emas, balki innovatsion g'oyalar ishlab chiqiladigan va ijodiy tashabbuslar qo'llab-quvvatlanadigan markaz sifatida rivojlantirishga xizmat qiladi.

Ikkinchi muhim yo'nalish – **kreativ iqtisodiyot tamoyillarini joriy etish** hisoblanadi. Kreativ iqtisodiyot madaniyat, san'at, dizayn, media, kino, hunarmandchilik va boshqa ijodiy faoliyat turlariga asoslangan iqtisodiy model sifatida qaraladi. Madaniyat markazlarida kreativ iqtisodiyot elementlarini rivojlantirish orqali yoshlarning ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarish, yangi madaniy mahsulotlar yaratish va madaniy xizmatlar ko'lamini kengaytirish mumkin. Bu esa madaniyat markazlarini hududiy kreativ industriyalar rivojlanishining muhim markaziga aylantiradi.

Uchinchi yo'nalish sifatida **davlat va xususiy sektor hamkorligini rivojlantirish** muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda madaniyat sohasida davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini joriy etish orqali madaniy loyihalarni moliyalashtirish, yangi infratuzilmalarni yaratish va innovatsion tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash imkoniyati kengaymoqda. Xususiy sektor vakillari bilan hamkorlik madaniyat markazlarida yangi xizmat turlarini joriy etish, kreativ startaplarni qo'llab-quvvatlash hamda madaniy tadbirlarni zamonaviy formatda tashkil etishga xizmat qiladi.

To'rtinchi muhim yo'nalish – **xalqaro madaniy hamkorlikni kengaytirish** hisoblanadi. Madaniyat markazlari faoliyatini rivojlantirishda xalqaro tajribani o'rganish, xorijiy madaniy institutlar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish hamda qo'shma madaniy loyihalarni amalga oshirish muhim ahamiyatga ega. Xalqaro madaniy almashinuv dasturlari, ijodiy rezidensiyalar, madaniy festival va forumlar madaniyat markazlari faoliyatini yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bunday hamkorlik milliy madaniyatni xalqaro miqyosda targ'ib qilishga ham imkon yaratadi.

Beshinchi yo'nalish – **innovatsion loyihalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini shakllantirish** hisoblanadi. Innovatsion faoliyatni rivojlantirish uchun grant dasturlari, madaniy fondlar, homiylik mexanizmlari va boshqa moliyaviy manbalardan samarali foydalanish zarur. Moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimi madaniyat markazlarida yangi ijodiy loyihalarni amalga oshirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish hamda kreativ tashabbuslarni rag'batlantirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, yuqoridagi institutsional mexanizmlarni izchil joriy etish madaniyat markazlarini hududiy madaniy rivojlanish markaziga aylantirish, aholining madaniy hayotdagi ishtirokini oshirish hamda yoshlarning ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, madaniyat markazlarida innovatsion faoliyatni

rivojlantirish orqali ularni **zamonaviy kreativ makon va ijodiy tashabbuslar markaziga aylantirish** imkoniyati yaratiladi.

Xulosa qilib aytganda, madaniyat markazlarida innovatsion faoliyat va kreativ muhitni shakllantirish zamonaviy madaniy siyosatning muhim yo‘nalishlaridan biridir.

Innovatsion yondashuvlar madaniyat markazlari faoliyatini yangi bosqichga olib chiqib, ularni ijodiy g‘oyalar va madaniy tashabbuslarning muhim platformasiga aylantiradi.

Kreativ muhitni shakllantirish esa yoshlarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish, milliy madaniyatni ommalashtirish hamda jamiyatda madaniy muhitni boyitishga xizmat qiladi.

Kelgusida madaniyat markazlarida innovatsion faoliyatni yanada rivojlantirish orqali ularni **zamonaviy kreativ makon va madaniy rivojlanish markazlariga aylantirish** mumkin.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
3. Florida R. The Rise of the Creative Class. – New York: Basic Books, 2014.
4. Landry C. The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators. – London: Earthscan Publications, 2008.
5. Howkins J. The Creative Economy: How People Make Money from Ideas. – London: Penguin Books, 2013.
6. UNESCO. Creative Economy Report: Widening Local Development Pathways. – Paris: UNESCO Publishing, 2013.
7. UNESCO. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. – Paris, 2003.
8. A.Xolbekov, B.To‘xtayev Madaniyat va san‘at menejmenti asoslari. – Toshkent: Fan, 2019.
9. O.Qodirov Madaniyat muassasalarini boshqarish asoslari. – Toshkent: Akademnashr, 2020.